

ชื่อสมุนไพร มะเดื่อปล้อง

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Ficus hispida* L.f.

ชื่อสามัญ Rough-leaf stem fig

ชื่อท้องถิ่น เตื่อสาย (เชียงใหม่), เตื่อปล้อง (นครศรีธรรมราช สระบุรี ภาคเหนือ), เตื่อป่อง (กรุงเทพฯ)

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น ไม้ยืนต้นขนาดกลางถึงใหญ่

สูงได้ถึง 12 เมตร ไม้ผลัดใบ หรือกึ่งผลัดใบ ลำต้นตั้งตรงเปลือกหนา เปลือกต้นสีเทาปนดำต้นและกิ่งมีลักษณะเป็นข้อปล้องชัดเจน คล้ายรอยขี้ผึ้งเป็นข้อ ตลอดถึงกิ่ง กิ่งอ่อน กลวง ทุกส่วนมีน้ำยางสีขาวขุ่น

ใบ ใบเดี่ยว เรียงตรงข้ามสลับตั้งฉาก รูปไข่แกมขอบขนานหรือรูปขอบขนานแกมรูปไข่กลับ กว้าง 5 - 13 เซนติเมตร ยาว 11 - 28 เซนติเมตร ปลายใบแหลม โคนใบมนขอบใบมีซี่หยักละเอียดโดยเฉพาะครึ่งปลายบน เนื้อใบคล้ายกระดาษ ผิวใบด้านบนมีขนสากปกคลุม ผิวใบด้านล่างมีขนนุ่มใบแก่มีขนหยาบและบนเส้นใบ ด้านล่าง เส้นใบข้างโค้ง 5 - 9 คู่ เส้นใบที่ฐานยาว 1/5 ของใบ ก้านใบยาว 1.5 - 4 เซนติเมตรมีต่อมเป็นปม มีหูใบ ยาว 1 - 2.5 เซนติเมตร หลุดร่วงง่าย กิ่งก้านอ้วนสั้น ลำต้นอ่อนกลวง

ดอก เป็นช่อแบบชนิดช่อมะเดื่อ (syconium) ตามกิ่งและลำต้น อาจพบออกตามโคนต้น หรือ ตามกิ่งที่ห้อยลงไม่มีใบ กิ่งใหญ่อาจยาวได้ถึง 1.5 เมตร บางครั้งเลื้อยไปตามพื้นดิน หรือพบตามง่าม ใบ ดอกย่อยมีขนาดเล็กอัดกันแน่นเจริญอยู่บนฐานของดอกที่ห่อหุ้มไว้มีลักษณะคล้ายผล ภายในกลวง ที่ ปลายมีช่องเปิดที่มีใบประดับปิดอยู่ และมีก้านช่อดอกยาว ดอกอ่อนสีเขียว ดอกแก่สีเหลือง ที่โคนมีใบประดับ 3 ใบ ยาว 1 - 1.5 มิลลิเมตร รูปสามเหลี่ยม ภายในมีดอก 3 ประเภทคือ ดอกเพศผู้ ดอกเพศเมีย และดอกปุ่ม หูด ดอกเพศผู้มี 1 - 2 แถว กลีบรวมจักเป็น 3-4 พู ปลายมีขน เกสรเพศผู้มี 1 อัน ดอกปุ่มหูดไม่มีก้าน กลีบ รวมปกคลุมรังไข่ ดอกเพศเมียมีหรือไม่มีก้าน กลีบรวมเชื่อมติดกันคล้ายปลอกหรือท่อสั้นๆ

ผล กลมแบน รูปลูกข้าง ติดเป็นกลุ่มแน่น 10-15 ผล ผลอ่อนสีเขียว เมื่อแก่สีเหลือง ผลมีขนาด 2.5-4 เซนติเมตร รูปลูกข้าง แฉกที่ฐาน ยอดผลแบนหรือปุ่ม มีเส้นสั้น 7-9 เส้น แผ่รอบจากยอด มีขนอ่อนนุ่ม และเกล็ดปกคลุมต่างๆ ก้านผลยาว 0.6-2.5 เซนติเมตร มีกาบรูปสามเหลี่ยม 3 กาบ เป็นช่อ ยาวตามแนวของกิ่ง ห้อยลงจากลำต้นและกิ่งใหญ่ๆ พบตามป่าดิบแล้ง ป่าโปร่ง ป่าละเมาะ ริมลำธาร ออก ดอกกราวเดือนมกราคม ถึงมีนาคม ติดผลเดือนเมษายนถึงพฤษภาคม

การนำไปใช้ประโยชน์

ผลใช้รับประทานได้ ผลสุกนำมาทำแยม ใบอ่อนใช้รับประทานร่วมกับน้ำพริก ลาบ ส่วนช่อดอกและผลอ่อนรับประทานเป็นผักสดหรือต้มจิ้มกับน้ำพริก นำมาปรุงอาหาร เช่น แกงส้ม ผลดิบใช้รับประทานกับแกงบอน

สรรพคุณทางยา

1. เปลือกช่วยบำรุงร่างกาย
2. ผลเป็นยาแก้ไข้จับสั่น
3. เปลือกต้นแก้มาลาเรีย
4. รักษาโรคโลหิตจาง
5. ราก ลำต้น เหง้า นำมาต้มกับน้ำดื่มเป็นยาแก้หวัด
6. ผลช่วยแก้อาการกระหายน้ำ
7. ผลแห้งใช้เป็นยารักษาแผลในปาก
8. รากและเปลือกต้น แก้อาการท้องเสีย
9. ผลรักษาริดสีดวงทวาร
10. ผลรักษาโรคผิวหนังเรื้อรัง
11. เปลือกต้นช่วยรักษาสิวฝ้า

เอกสารอ้างอิง

โครงการอนุรักษ์พันธุพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี.

(2560). มะเดื่อปล้อง. สืบค้น 20 เมษายน 2565, จาก

<http://nakhonpathom.go.th/rspg/plant/detail/7>

เมดไทย. (2563)มะเดื่อปล้อง. สืบค้น 20 เมษายน 2565, จาก <https://medthai.com/มะเดื่อปล้อง/>